

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 990

Warszawa, 29 października 2012 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks cywilny.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Andrzeja Romanka.

(-) Jacek Bogucki; (-) Andrzej Dąbrowski; (-) Andrzej Dera;
(-) Mieczysław Golba; (-) Tomasz Górski; (-) Patryk Jaki; (-) Mariusz Orion Jędrysek; (-) Beata Kempa; (-) Bartosz Kownacki; (-) Arkadiusz Mularczyk; (-) Jerzy Rębek; (-) Józef Rojek; (-) Andrzej Romanek;
(-) Edward Siarka; (-) Piotr Szeliga; (-) Tadeusz Woźniak; (-) Jan Ziobro;
(-) Kazimierz Ziobro; (-) Jarosław Żaczek.

Ustawa
z dnia 2012 r.
o zmianie ustawy – Kodeks cywilny.

Art. 1

W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16 poz. 93 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1015. § 2. otrzymuje brzmienie:

Art. 1015.

§ 2. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

2) skreśla się art. 1016.

Art. 2

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Wyjaśnienie celu ustawy

Celem projektowanej regulacji jest zmiana przepisów dotyczących ustawowych skutków braku oświadczenia spadkobiercy w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku w taki sposób, aby brak owego oświadczenia powodował skutek ustawowy w postaci przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a więc ograniczającą odpowiedzialność spadkobiercy tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku, a nie jak to ma miejsce obecnie przyjęcia prostego, a więc bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe tj. zarówno mieniem spadkowym jak i mieniem własnym.

Asumptem do nowelizacji jest swoista pułapka pojawiająca się w obecnych przepisach kodeksu cywilnego. Polega ona na przyjęciu niezwykle doniosłych skutków prawnych (przyjęcia spadku bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe) w przypadku, gdy spadkobierca nie złoży w przewidzianym terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Projektodawca podkreśla, że takie rozwiązanie jest poddawane krytyce w doktrynie. Jej przedstawiciele uważają, że w społeczeństwie panuje na ogół przekonanie, że bierność lub nieznanomość przepisów prawa spadkowego nie może prowadzić do negatywnych konsekwencji w postaci przyjęcia pełnej odpowiedzialności za długi. Ponadto podkreślają, że obecna regulacja stawia w uprzywilejowanej pozycji wierzycieli spadkodawcy (przede wszystkim duże instytucje finansowe), a krzywdzi spadkobierców. Taka sytuacja powoduje swoisty dramat tysięcy spadkobierców, który poprzez nieznanomość prawa są zobowiązani do ponoszenia nieograniczonej odpowiedzialności za długi spadkodawców.

Dlatego też projektodawca proponuje odwrócić obecnie obowiązującą regułę, aby uchronić spadkobierców od niezwykle negatywnych skutków swojej niewiedzy prawnej.

2. Przedstawienie stanu obecnego

Zgodnie z obecnym stanem prawnym spadkobierca może przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Aby dokonać przyjęcia lub odrzucenia spadku spadkobierca musi złożyć stosowne oświadczenie zarówno o przyjęciu, tak wprost, jak i z dobrodziejstwem inwentarza lub o odrzuceniu spadku. Powyższe oświadczenie musi być złożone przed sądem lub notariuszem w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (na ogół termin ten biegnie się od dnia śmierci spadkodawcy).

Art. 1015. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.

Co istotne, brak oświadczenia w powyższym terminie skutkuje tym, że spadkobiercę traktuje się tak jakby przyjął spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste). Od tej reguły są jednak przewidziane dwa wyjątki:

- 1) gdy spadkobierca jest osobą niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych albo jest nią osoba, co do której istnieje podstawa do całkowitego ubezwłasnowolnienia,
- 2) gdy spadkobierca jest osobą prawną.

Gdy spadkobiercami są powyższe osoby fizyczne lub prawne brak ich oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w ustawowym terminie powoduje przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a więc z

ograniczeniem odpowiedzialności tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku.

Art. 1015.

§ 2. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Ponadto w sytuacji, gdy jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, bądź też w kręgu spadkobierców są osoby, o których mowa w pkt. 1 i 2 przyjmuje się, że spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Taka sytuacja nie ma miejsca, gdy żaden ze spadkobierców nie złożył oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, bądź też gdy w kręgu spadkobierców nie ma osób wymienionych w pkt 1 i 2.

Art. 1016. Jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, uważa się, że także spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

3. Różnice między dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym

Projektodawca proponuje dokonać odwrócenia obowiązującej zasady, co skutkować będzie tym, że brak oświadczenia spadkobiercy o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania spowoduje przyjęcie spadku z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadkowe (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza). W ocenie projektodawcy niezłożenie oświadczenia w powyższym terminie powinno być jednoznaczne z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem

inwentarza. W takiej sytuacji każdy spadkobierca odpowiadałby za długi w sposób ograniczony (do wartości stanu czynnego spadku). Projektodawca nie widzi powodu, dla którego w obecnym stanie prawnym w sposób zdecydowany faworyzuje się chociażby osoby prawne i przyjmuje się, że ich bierność powoduje przyjęcie spadku z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadkowe. Osoby prawne mają zdecydowanie większe możliwości uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej w zakresie dotyczącym skutków prawnych złożenia bądź nie złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku aniżeli osoby fizyczne. W związku z powyższym projektodawca proponuje zniesienie wyjątków i zrównanie w tym względzie wszystkich spadkobierców, przyjmując za zasadę, iż brak stosownego oświadczenia skutkować będzie przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza, tj. z ograniczeniem odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku.

Konsekwencją zaproponowanego wyżej rozwiązania, tj. zmiany art. 1015 par. 2 kodeksu cywilnego będzie skreślenie artykułu 1016 kodeksu cywilnego jako całkowicie zbędnego. W myśl tego przepisu jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, uważa się, że także spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Zatem przyjęcie reguły, że brak złożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku będzie powodował dla wszystkich spadkobierców przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza powoduje bezprzedmiotowość tego artykułu.

Art. 1016 Jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, uważa się, że także spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

4. Oczekiwane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

I. Skutki społeczne.

Proponowana nowelizacja kodeksu cywilnego przyniesie niezwykle pozytywne skutki społeczne. Przyjęcie dla wszystkich spadkobierców zasady ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe do wartości stanu

czynnego spadku w przypadku ich bierności spowoduje zwiększenie zaufania obywateli do państwa i prawa. Ponadto zniweluje społeczne skutki nieznamomości lub niedostatecznej znajomości przepisów prawa.

II. Skutki gospodarcze.

Skutkiem gospodarczym proponowanej nowelizacji będzie ograniczenie osobistej odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe do takiej jaką ponosiłby spadkodawca. W chwili obecnej przyjęcie spadku przez spadkobiercę bez ograniczenia odpowiedzialności za długi powoduje niezwykle uprzywilejowanie pozycji wierzyciela, który może dochodzić zaspokojenia swoich roszczeń w pełnej wysokości, zarówno z majątku spadkowego, jak i majątku osobistego spadkobiercy. Wydają się jednak, że w tym przypadku ochrona wierzyciela jest zbyt daleko posunięta i należy ją ograniczyć. W takiej sytuacji spadkobierca będzie miał możliwość uchronić swój majątek przed wierzycielami spadkodawcy, gdyż jego odpowiedzialność ograniczy się do wartości stanu czynnego spadku.

III. Skutki finansowe.

Proponowana nowelizacja kodeksu cywilnego nie pociągnie za sobą żadnych skutków finansowych dla budżetu państwa, z uwagi na cywilnoprawny charakter stosunków pomiędzy spadkobiercą a wierzycielem spadkodawcy. Nie będzie zatem konieczności zwiększania wydatków budżetowych, jak również budżet państwa nie osiągnie z tego tytułu żadnych korzyści.

IV. Skutki prawne.

Skutkiem prawnym proponowanej nowelizacji będzie zrównanie wszystkich spadkobierców w przysługujących im prawach. W chwili obecnej kodeks cywilny dokonuje swoistego podziału i uprzywilejowania niektórych osób, co może nawet naruszać konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Podział taki jest w ocenie projektodawcy niedopuszczalny i należy go znieść.

5. Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 8 listopada 2012 r.

BAS-WAPEiM-2897/12

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (przedstawiciel
wnioskodawców: poseł Andrzej Romanek)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę art. 1015 § 2 oraz skreślenie art. 1016 w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zmianami). Zgodnie z art. 1015 § 1 kodeksu cywilnego oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Projekt zakłada wprowadzenie zasady, że brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie będzie jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dnia od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy nie są regulowane prawem Unii Europejskiej.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Warszawa, 8 listopada 2012 r.

BAS-WAPEiM-2898/12

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu
– czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Andrzej Romanek) jest projektem
ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje zmianę art. 1015 § 2 oraz skreślenie art. 1016 w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zmianami). Zgodnie z art. 1015 § 1 kodeksu cywilnego oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Projekt zakłada wprowadzenie zasady, że brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie będzie jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 5 grudnia 2012 r.

BSA I - 021- 454/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 03. 12. 2012

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 21 listopada 2012 r., GMS-WP-173-338/12
uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **poselskiego projektu**
ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny.

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

Warszawa, dnia 5 grudnia 2012 r.

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasieńskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

BSA I – 021 – 454/12

U W A G I
do poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny

Stosownie do treści art. 1012 k.c. spadkobierca – osoba fizyczna może:

- przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste),
- przyjąć spadek z ograniczeniem odpowiedzialności do stanu czynnego spadku,
- spadek odrzucić.

Wskazane sposoby zachowań spadkobiercy po otwarciu spadku pozwalają przyjąć, że woli tego spadkobiercy ustawodawca pozostawił decyzję co do tego, czy i w jakim zakresie skorzysta on ze spadku. Odrzucenie spadku, względnie przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza pozwala mu uniknąć odpowiedzialności za długi spadkowe własnym majątkiem. Ryzyka takiej odpowiedzialności spadkobierca unika także w okolicznościach wskazanych w art. 1015 k.c. (brak zdolności do czynności prawnych, stan uzasadniający całkowite ubezwłasnowolnienie). W przypadku natomiast, gdy jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, tej treści oświadczenie przesądza o sposobie spadkobrania przez współspadkobierców (art. 1016 k.c.). Jest przy tym znamienne, że przewidziany w art. 1016 k.c. skutek wobec pozostałych spadkobierców wywiera zarówno złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza przez jednego ze spadkobierców, jak i niezłożenie przynajmniej przez jednego ze spadkobierców oświadczenia o przyjęciu spadku lub jego odrzuceniu, gdy stosownie do art. 1015 k.c. zd. drugie jest on uważany za przyjmującego spadek z dobrodziejstwem inwentarza. W obu wypadkach spadkobierców nie wymienionych w art. 1015 zd. drugie k.c., którzy nie złożyli żadnego oświadczenia, uważa się za przyjmujących spadek z dobrodziejstwem inwentarza (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 lutego 1970 r., II CR 388/69, OSNCP 1970/12/229).

Wskazany zakres czynności, zdarzeń i okoliczności, uwzględniając zarazem obowiązek zachowania staranności przez spadkobiercę, chroni tego spadkobiercę przed ujemnymi skutkami otwartego spadku, obciążonego długami. Nie jest to zresztą wyczerpujący katalog przypadków pozwalających spadkobiercy uniknąć skutków zadłużenia spad-

kodawcy, zważywszy na wyłączenia ze spadku przedmiotowo określonych powinności spadkodawcy w aspekcie stosowania art. 922 k.c. Wszystko to oznacza, iż poszukiwanie dalszych rozwiązań zmierzających do ograniczenia odpowiedzialności spadkobiercy za długi obciążające spadek, a nawet wyłączenie tej odpowiedzialności, nie ma uzasadnienia. Nie ma bowiem racji przemawiających za pozbawieniem wierzyciela ochrony w tych wszystkich przypadkach, gdy kosztem jego majątku kształtowany był stan majątku spadkodawcy.

Spadkodawca za życia, w znakomitej większości przypadków pozostaje w kręgu rodzinnym, wśród potencjalnych spadkobierców. Nie są odosobnione przypadki, kiedy to jego staraniem w następstwie działalności kontraktowej, kształtowany jest stan materialny tych przyszłych spadkobierców. Bywa zresztą, że zaciąganie zobowiązań przez spadkodawcę, zwłaszcza tych powodujących długi, służy wprost najbliższemu jego otoczeniu i wyraża się nabyciem konkretnych składników majątkowych, gdy tymczasem stan majątku spadkowego w żadnym stopniu nie pozwala zaspokoić wierzycieli.

Wszystko to upoważnia do wniosku, iż wyraźne osłabienie wierzyciela w jego relacjach z dłużnikiem – spadkobiercą, czemu sprzyja przedstawiony projekt ustawy, nie zasługuje na aprobatę.